11. 10. 2005

ID: 36397

Přídělové řízení

V případě návrhů podle § 4a odst. 2-5 zákona o půdě soudy vycházejí nejen z listin o přídělu, ale hodnotí celkový proces přídělového řízení. Z tohoto pohledu je třeba postupovat i při posouzení vlastnictví a držby přídělce.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 548/2003, ze dne 20.1.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců: A) J. N., B) I. N., C) V. N., D) M. K., E) J. B., F) Ing. J. N. a G) Ing. V. N., všech kromě žalobce B) zastoupených advokátem, proti žalovanému M. N., zastoupenému advokátkou, o určení vlastnického práva k nemovitosti a o vzájemném návrhu žalovaného na určení vlastnického práva k nemovitosti, vedené u Okresního soudu v Mladé Boleslavi pod sp. zn. 7 C 143/2000, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 22. října 2002, č. j. 24 Co 288/2002-131, tak, že rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 22. října 2002, č. j. 24 Co 288/2002-131, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobci se domáhali určení, že jsou podílovými spoluvlastníky pozemkové parcely č. 644/20 o výměře 29.993 m2 v k. ú. P. Vlastnictví opírali o rozhodnutí Pozemkového úřadu v M. B., č. j. 2037-1231/92, z 5. 12. 1994, a uváděli, že jako vlastník stejné nemovitosti je v katastru nemovitostí duplicitně zapsán i žalovaný, a to na základě darovací smlouvy z 3. 8. 1993. Žalovaný opíral své vlastnické právo o zmíněnou darovací smlouvu, kterou na něj pozemek převedli jeho rodiče, kteří jej nabyli přídělem.

Okresní soud v Mladé Boleslavi (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 28. března 2002, č. j. 7 C 143/2000-110, výrokem pod bodem I. zamítl žalobu, „aby soud určil, že žalobci jsou výlučnými podílovými spoluvlastníky ppč. 644/20 o výměře 29.993 m2 – pozemek ve zjednodušené evidenci, zapsaný na LV č. 340 pro k. ú. P. a to: J. N. vlastníkem id. 4/24, I. N. vlastníkem id. 3/24, V. N. vlastníkem id. 3/24, M. K. vlastníkem id. 3/24, J. B. vlastníkem id. 3/24, Ing. J. N. id. 4/24, a Ing. V. N. vlastníkem id. 4/24“. Výrokem pod bodem II. určil, „že výlučným vlastníkem pozemku č. 644/20 o výměře 29.993 m2 – pozemek ve zjednodušené evidenci zapsaný na LV č. 340 pro k. ú. P. vedený u Katastrálního úřadu v M. B. je žalovaný M. N.“. Dále rozhodl o nákladech řízení. Soud prvního stupně rozhodl na základě zjištění, že sporný pozemek přešel na základě výměru o výkupu podle zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, z vlastnictví J. a A. N. (předchůdců žalobců) do vlastnictví státu. Poté jej stát přidělil právním předchůdcům žalovaného (nejprve jeho prarodičům a posléze byl příděl změněn a pozemky přiděleny rodičům žalovaného), kteří jej později vnesli do družstva a v roce 1993 jej darovali žalovanému. Žalobci byli jako vlastníci pozemku zapsáni v katastru nemovitostí na základě správního rozhodnutí vydaného v řízení podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále „zákon o půdě“). Soud konstatoval, že žalobcům svědčí řádný nabývací právní titul – rozhodnutí příslušného pozemkového úřadu z roku 1994. Pokud jde o žalovaného, soud prvního stupně dospěl k závěru, že sice nebylo prokázáno, že by jeho právním předchůdcům bylo vydáno řádné rozhodnutí o přídělu pozemku, nicméně tito předchůdci vlastnické právo vydrželi a poté pozemek platně darovali žalovanému, který vlastnictví řádně nabyl, a to dříve, než byl pozemek v restitučním řízení vydán žalobcům; proto je vlastníkem sporného pozemku.

Krajský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 22. října 2002, č. j. 24 Co 288/2002-131, změnil shora uvedený rozsudek soudu prvního stupně tak, že určil, že výlučnými podílovými spoluvlastníky sporné nemovitosti jsou žalobci, a zamítl návrh žalovaného na určení, že vlastníkem sporné nemovitosti je on. Dále rozhodl o nákladech řízení. Uvedl, že žalobcům svědčí řádný nabývací titul k předmětné nemovitosti, kterým je správní rozhodnutí. Naproti tomu darovací smlouva, o kterou opírá své vlastnictví žalovaný, je neplatná, neboť dárci nebyly vlastníky darovaného pozemku; s názorem soudu prvního stupně, že vlastnictví k pozemku nabyli vydržením, se odvolací soud neztotožnil. Předchůdci žalobce totiž nebyli objektivně v dobré víře, že jim pozemek patří. Předpokladem nabytí

vlastnického práva přídělem bylo vydání přídělové listiny jako listiny vkladové. Žalovanému se ale nepodařilo prokázat, že by jeho rodičům byla taková listina vydána. Při zachování běžné opatrnosti si držitelé měli být vědomi, že přídělová listina je předpokladem nabytí vlastnického práva. Pokud považovali pozemek za své vlastnictví, aniž by jim byla vydána listina o přídělu, šlo o neomluvitelný právní omyl. Vlastnické právo vydržením nenabyl ani žalovaný, protože nedrží pozemek po dobu potřebnou k vydržení.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalovaný dovolání. Jeho přípustnost opírá o § 237 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“) a uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ s tím, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Za správný nepokládá názor odvolacího soudu, že nabývací titul žalobců je bezvadný, když jde o správní rozhodnutí, jehož věcnou správností se soud, jak uvedl, nemohl zabývat. Neztotožňuje se ani s názorem odvolacího soudu ohledně nabývacího titulu žalovaného. V tomto směru uvádí, že sice neprokázal existenci přídělové listiny svých právních předchůdců, prokázal ale existenci návrhu přídělu a dále skutečnost, že jeho rodičům byl předmětný pozemek fakticky předán, ti ho užívali a zaplatili přídělovou cenu. Od té doby do současnosti se k nim další osoby i orgány chovaly jako k vlastníkům sporného pozemku. Ve vztahu k otázce vydržení vlastnického práva uvádí, že jestliže se dobrá víra jako psychický stav nemůže dokazovat a lze na ni usoudit z okolností případu a jestliže se odvolací soud dovolává tzv. běžné opatrnosti s tím, že předchůdci žalovaného měli vědět, že bez přídělové listiny na ně vlastnické právo nepřešlo, nutno namítnout, že odvolací soud takto nedůslednost a chyby orgánů, které o přídělu rozhodovaly, dává za vinu jim. V tomto směru dovolatel připomíná, že jeho právní předchůdci obdrželi návrh přídělu s vyznačením data převzetí přídělu (1. 10. 1948) s poznámkou, že přídělové listiny byly vydány. Poté zaplatili přídělovou cenu a pozemek jim byl vydán k faktickému užívání. Byli přesvědčeni, že zmíněná listina je vlastní přídělovou listinou a že žádný další doklad nepotřebují. Krajský národní výbor v P. dokonce rozhodoval o návrhu na změnu osob přídělců z prarodičů žalovaného na jeho rodiče. I chování dalších osob, je utvrzovalo, že jsou vlastníky přídělu. Na přiděleném pozemku hospodařili až do roku 1953, kdy v obci vzniklo družstvo. To se v roce 1958 rozpadlo a dva roky poté na pozemku hospodařili samostatně, než vzniklo družstvo nové, do něhož pozemek vnesli. Po změně poměrů v roce 1989 s nimi družstvo ohledně pozemků, včetně přiděleného, uzavřelo nájemní smlouvu. Listinu návrhu přídělu a potvrzení o zaplacení přídělové ceny uznal i katastrální úřad jako doklady, osvědčující vlastnictví sporného pozemku k vložení darovací smlouvy do katastru nemovitostí. Rodiče žalovaného jako „obyčejní lidé“ měli tedy podle odvolacího soudu rozpoznat to, co nerozpoznaly příslušné orgány a organizace jako např. okresní úřad, katastrální úřad, představenstvo družstva aj., tedy, že doklad o přídělu není tou správnou listinou. Dodává, že v rozhodném období ani po něm se neobjevilo nic, co by u právních předchůdců žalovaného vzbudilo pochybnosti o vlastnictví sporného pozemku. K otázce bezvadnosti nabývacího titulu žalobců, to je předmětného správního rozhodnutí, dovolatel namítá, že je měl odvolací soud přezkoumat, neboť pokud zaujal opačné stanovisko, pak mu nezbylo, než hledat důvody, proč není bezvadný nabývací titul žalovaného. Připomíná, že pozemek získal v roce 1993 darovací smlouvou a od té doby byl evidován jako jeho vlastník. Žalobcům byl pozemek vydán podle zákona o půdě, z něhož ale vyplývá, že předmětem restituce nemohl být pozemek ve vlastnictví fyzické osoby. Pokud by tedy správní orgán postupoval podle zákona, nemohl vydat rozhodnutí, jímž by pozemek přiřknul žalobcům. Pozemkový úřad se zjevně nenamáhal ověřit, zda nedošlo ke změnám v listinách, které mu sloužily jako podklad pro rozhodnutí. O vydaném rozhodnutí žalovaný nevěděl až do prosince 1998 a v momentě, kdy se o něm dověděl, uplynuly mu lhůty k uplatnění opravných prostředků podle správního řádu. Byl to proto soud, který se měl rozhodnutím pozemkového úřadu za dané situace z hlediska jeho zákonnosti zabývat. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobci se k dovolání nevyjádřili.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) OSŘ, že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 OSŘ), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné.

Předmětem dovolacího přezkumu je právní závěr odvolacího soudu, že v dané věci nemohli být právní předchůdci žalovaného – jeho rodiče – se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že jsou vlastníky pozemku, když ohledně tohoto pozemku nebyla vydána listina o přídělu.

Podle § 116 odst. 1 občanského zákoníku č. 141/1950 Sb., platného v době rozhodné pro právní posouzení věci, práva vlastnického k věci nemovité nabyl, kdo ji držel oprávněně a nepřetržitě po dobu deseti let. Oprávněným držitelem věci byl podle § 143 a § 145 odst. l téhož občanského zákoníku ten, kdo s věcí nakládal jako s vlastní a byl se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu věc patří. Dobrá víra „se zřetelem ke všem okolnostem“ je dána tehdy, jedná-li držitel v objektivně omluvitelném omylu. Omluvitelný je omyl, ke kterému došlo přesto, že držitel postupoval s obvyklou mírou opatrnosti, kterou lze se zřetelem k okolnostem konkrétního případu po každém požadovat.

V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 4. prosince 2001, sp. zn. 28 Cdo 1580/2000, publikovaném v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, sv. 12, pod č. C 888, se uvádí: „Dovolací soud si je vědom toho, že odvolací soud řešil situaci, která byla poněkud odlišná v tom, že konečné rozhodnutí o přídělu nebylo soudu v nalézacím ani v odvolacím řízení předloženo. V tom však právě spočívá smysl ustanovení § 4a odst. 2-5 zákona o půdě, které zohlednilo situaci, kdy po řadě let spojených s bouřlivými a často nelegálními zásahy státu při kolektivizaci zemědělství nutně muselo docházet i ke ztrátě dokladů, včetně těch, jež měly být státem evidovány. Proto je třeba, aby v případech návrhů podle tohoto ustanovení soudy vycházely nejen z listin o přídělu (v takovém případě by mohl pozemkový úřad rozhodnout o nároku oprávněné osoby přímo), ale hodnotily celkový proces přídělového řízení. Z tohoto hlediska odvolací soud věc neposoudil, když zastával právní názor, že žalobě nemůže vyhovět jen proto, že listina o přídělu nebyla předložena“ (obdobně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2003, sp. zn. 28 Cdo 385/2003). I když tento názor byl vysloven v řízení o restitučním nároku, vztahuje se přiměřeně i na posouzení vlastnictví a držby přídělce.

V dané věci soudy v nalézacím řízení učinily zjištění, že přídělová listina nebyla vydána. Tento závěr dovolání nenapadá a proti z něj dovolací soud, vychází. Bylo však zjištěno, že byl sestaven návrh přídělu půdy a budov pro statek O., kde jsou jako přídělci uvedení „N. J. a M.“ byla též zaplacena záloha přídělové ceny. Na této listině je učiněna poznámka „př. l. vydány“, kterou dovolatel interpretuje jako „přídělové listiny vydány“. O tuto listinu však právní předchůdci žalovaného držbu neopírali.

Právní předchůdce žalovaného, jeho otec J. N., uvedl, že v roce 1948 jeho rodiče – původní přídělci - požádali, aby pozemek byl převeden na něj a jeho manželku, což se stalo základě rozhodnutí Krajského národního výboru v P. 10. 4. 1949, jak je patrno z návrhu přídělu (správně šlo o patrně o rozhodnutí z 9. 5. 1949 – viz č. l. 96 spisu). Soud prvního stupně pak uvedl, že na základě žádosti rodičů žalovaného byla rozhodnutím KNV v P. zn. 611 – 7 10. IV. 1949- IX/IVC z 9. 5. 1949 č. j. 754/99 povolena změna přídělu na rodiče žalovaného J. a V. N. Původní rozhodnutí o přídělu, pokud by bylo vydáno, by nebylo adresováno právním předchůdcům žalovaného - jeho rodičům – ale jeho prarodičům. Jeho rodiče tedy opírali nabytí vlastnictví k přídělu o uvedené rozhodnutí KNV o změně přídělu (to ostatně výslovně uvedl i otec žalobce J. N.), nikoliv o právní důvod, o který mohli opřít své vlastnictví nebo oprávněnou držbu jejich předchůdci, prarodiče žalovaného. Touto skutečností se však odvolací soud (a ostatně ani soud prvního stupně) nezabýval a nehodnotil též celkový proces přídělového řízení. Pominul tak právně významnou skutečnost a jeho rozhodnutí proto spočívá na nesprávném právním hodnocení věci (§ 241a odst. 2 písm. b) OSŘ).

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (243b odst. 2, 3 OSŘ)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Územní plán
- Základní vzdělávání (exkluzivně pro předplatitele)
- Žalobní argumentace (exkluzivně pro předplatitele)
- Zastavení exekuce
- Majetková podstata (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody zaměstnancem
- Náklady řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Zajištění dluhu (exkluzivně pro předplatitele)
- Způsobilost být účastníkem řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody